

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИЩОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Найважливішим фактором економічного розвитку будь-якої держави є освіта. Кожен випускник в Україні, намагаючись обрати свій шлях у житті, мріє про свій розвиток та зростання у майбутній професії. Тому вибір вищого навчального закладу є важливим завданням, яке потрібно вирішити, щоб у майбутньому бути корисними суспільству і потрібними у рідній Україні.

Реформи в освіті передбачають впровадження нових методик викладання, оновлений «зміст», з метою позитивного розвитку держави.

Новий Закон України «Про вищу освіту» базується на Конституції України і складається із законів України «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку [3]. Він вимагає нових підходів до підготовки в першу чергу навчальних планів у відповідності з новим переліком галузей знань і спеціальностей, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 226 від 29 квітня 2015 року (зі змінами внесеними згідно з Постановами КМ №53 від 01.02.2017р.). Згідно цієї Постанови виділяється галузь знань «Природничі науки» і спеціальність «Науки про Землю».

Система вищої освіти України передбачає ієрархію професійної підготовки у вищих навчальних закладах: галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітня програма. Галузь знань – це основна предметна область освіти і науки, що охоплює групу споріднених спеціальностей.

Українська вища географічна освіта – один із важливих секторів суспільства. Вища географічна освіта ХХІ століття має бути побудована за принципами організації науково-дослідницької діяльності, із практично прагматичною спрямованістю. «Єдність природничого й гуманітарного циклу навчальних дисциплін (з урахуванням специфіки майбутньої професії) має стати головним принципом організації вищої освіти першої половини» ХХІ століття [1].

Метою вищої географічної освіти не є формальне енциклопедичне наповнення пам'яті студентів різноманітною географічною інформацією. Головним є формування свідомого професійного аналітичного і комплексно-го мислення та практичних навичок, завдяки яким майбутній фахівець зможе в будь-якій професійній ситуації швидко зорієнтуватися і знайти ефективне професійне рішення.

Географічна освіта в умовах сталого розвитку повинна формувати у студентів цілісну картину майбутньої спеціальності і закладати ту модель знань, яка у подальшому буде ефективно допомагати фахівцеві тривалий період. У перспективі майбутні здобувачі вищої освіти в Україні за спеціальністю «Географія» отримують диплом географа, географа-економіста і матимуть право здійснювати науково-дослідну та виробничу діяльність у географічній галузі знань, а також на підприємствах та організаціях; випускники за спеціальністю «Середня освіта (Географія)» отримують диплом вчителя географії, асистента вчителя географії загальноосвітнього навчального закладу, що забезпечуватиме базову та повну загальну середню освіту і дозволить вступати до закладів вищої освіти: здобувачі вищої освіти за спеціальністю «Наука про Землю (гідрометеорологія)» отримують диплом гідрометеоролога і матимуть право здійснювати науково-дослідну діяльність у гідрометеорологічній галузі знань. Випускники спеціалізації «Гідрометеорологія» мають право працювати у підрозділах Державної гідрометеорологічної служби України, Державного агентства водних ресурсів України,

Міністерства екології та природних ресурсів України. Перспектива розвитку сучасної вищої освіти визначається професійною підготовкою майбутніх фахівців в галузі «Географія», здійснюючи глибоку базову підготовку.

Вища географічна освіта повинна бути націлена на підготовку студентів, яка має шість основних фахових ознак:

1. Уміння систематично інтегровано мислити на основі набуття міждисциплінарних знань та можливості застосування їх у конкретних виробничих ситуаціях.

2. Здібність діяти в комплексних виробничих ситуаціях з різними економічними, екологічними та соціально-культурними складовими.

3. Розуміння економічних процесів у суспільстві.

4. Соціальна адаптивність і компетентність.

5. Психологічні здібності і комунікабельність при роботі з людьми та вирішенні конфліктних ситуацій.

6. Уміння застосовувати соціально-економічну етику, бути відповідальним фахівцем.

При цьому безперервна вища географічна освіта повинна надавати знання із спеціальних наукових дисциплін, одночасно бути інтегрованою у суміжні сфери знань та створювати умови для подальшої самоосвіти студентів [5].

На сьогодні гострота ситуації потребує більш кардинальних кроків. Цими кроками мають стати децентралізація влади, здійснення змін в адміністративно-територіальному устрої країни. Впродовж ХХ століття в Україні відбувалось багато змін в адміністративно-територіальному устрої, однак принципи управління при цьому практично не змінювались. Головним недоліком якої є надмірна концентрація влади в центрі. Проблема полягає у працевлаштуванні молоді та низької заробітної плати.

Однак, на нашу думку, головною загрозою збалансованому просторовому розвитку є поганий менеджмент, недосконалість управління розвитком держави. Значною мірою недоліки управління просторовим розвитком зумовлені недосконалою національною законодавчою базою. Існують хороші перспективи вдосконалити її врахувавши зарубіжний досвід, звернувшись до національного законодавства положення міжнародних документів, які зобов'язалась виконувати Україна, підписавши глобальні та регіональні угоди та конвенції.

Головним джерелом інформації, на сьогодні, є інформаційна система «Конкурс» [2], створена для з'ясування перспектив розвитку вищої географічної освіти в Україні на найближчі роки, яка відображає головні етапи вступу у вищі навчальні заклади.

Наприкінці 2015 р. відбувалося узгодження ліцензованого обсягу підготовки студентів з новим «Переліком». У підсумку ліцензований обсяг підготовки географів розподілено між спеціальностями «Середня освіта» і «Науки про Землю». Вищі навчальні заклади, у яких готували географів, обрали різні способи розподілу, що згодом вплинуло на результати вступу.

Зокрема:

- більшість педагогічних закладів, а також деякі інші, увесь ліцензований обсяг перевели у спеціальність «Середня освіта»;

- більшість класичних університетів, а також частина педагогічних, ліцензований обсяг розподілили між спеціальностями «Середня освіта» і «Науки про Землю».

Різні способи вищі навчальні заклади обрали абітурієнтам для вибору під час вступу 2019 р. назви спеціалізацій для перспективного розвитку. Для спеціальності «Середня освіта» була змога, крім основної спеціалізації «Географія», подавати другу спеціалізацію та додаткову спеціалізацію. Наприклад:

- Київський національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова спеціальність: 014 «Середня освіта», спеціалізація «Географія»;

- Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського спеціальність: 014 «Середня освіта», спеціалізація «Географія»; галузь: «Природничі науки», спеціальність 103 «Науки про Землю»;
- Криворізький державний педагогічний університет спеціальність: 014 «Середня освіта», спеціалізація «Географія»;
- Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка галузь: «Природничі науки», спеціальність 106 «Географія»;
- Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка спеціальність: 014 «Середня освіта», спеціалізація «Географія», спеціальність 103 «Науки про Землю».

Для спеціальності «Науки про Землю» більшість університетів, які раніше готували географів, запропонували спеціалізацію «Науки про землю. Географія». Київський національний університет імені Тараса Шевченка запропонував абітурієнтам у 2019 році наступні напрями за освітніми програмами: «Геологія», «Економічна географія», «Картографія, географічні інформаційні системи, дистанційне зондування землі», «Метеорологія», «Природнича географія», «Геофізика та комп'ютерна обробка геолого-геофізичних даних», «Гідрологія та управління водними ресурсами», «Ґрунтознавство, управління земельними ресурсами та територіальне планування», «Економічна географія», «Урбаністика та міське планування», «Геоморфологія та природопізнавальний туризм», «Транскордонне екологічне співробітництво».

Відповідно до показників адресного розміщення державного замовлення 2019 року за освітньо-кваліфікованим рівнем і спеціальністю (спеціалізацією) маємо такі показники [4]:

- за спеціальністю 103 «Науки про землю» на денну форму навчання (бакалаврат) усього подано заяв 1170, з них подано на бюджет 972 заяви, допущено до конкурсу 961 абітурієнт, середній пріоритет допущених складає 3,6, усього рекомендовано 325; за спеціальністю «Науки про Землю» на заочну форму навчання (бакалаврат) подано заяв 38, з них подано на бюджет 13 заяви, допущено до конкурсу 13 абітурієнт, середній пріоритет допущених складає 3,6, усього рекомендовано 7.
- за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» на денну форму навчання (бакалаврат) усього подано заяв 1639, з них подано на бюджет 1211 заяви, допущено до конкурсу 1183 абітурієнта, середній пріоритет допущених складає 3,7, усього рекомендовано 390;
- за спеціальністю «Середня освіта (Географія)» на заочну форму навчання (бакалаврат) подано заяв 188, з них подано на бюджет 67 заяви, допущено до конкурсу 64 абітурієнт, середній пріоритет допущених складає 2,8, усього рекомендовано 25.

У порівнянні зі спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки» на денну форму навчання (бакалаврат) усього подано заяв 36 766, з них подано на бюджет 26 367 заяви, допущено до конкурсу 25 948 абітурієнт, середній пріоритет допущених складає 3,6, усього рекомендовано 2 616, а за спеціальністю 051 «Економіка» на денну форму навчання (бакалаврат) усього подано заяв 26 481, з них подано на бюджет 15 599 заяви, допущено до конкурсу 15 342 абітурієнт, середній пріоритет допущених складає 3,7, усього рекомендовано 962.

Співставляючи наведені дані, бачимо, які, на думку абітурієнтів, є спеціальності перспективними на майбутнє.

Причини зменшення загальної кількості студентів, що бажають отримати географічну освіту є декілька: зменшення випускників шкіл, зменшення бюджетних місць, поділ географії між декількома спеціальностями або невчасне подання оригіналів до закладу. Аналізуючи вступ абітурієнтів бачимо, що на денну форму навчання є більше бажаючих, аніж на заочну форму, а також спостерігаємо, що майже кожен бажає

навчатися на бюджетному місці, що також впливає на вибір. Нажаль бюджетних місць в географічній освіті критично зменшується.

Зміни у вищій географічній освіті повинні розпочатися з фінансування державою, заохочення майбутніх студентів. Ефективна реалізація основних положень географічної освіти у вищій школі має спиратися на потреби сучасної загальноосвітньої школи, адже формування географічних знань і компетентностей закладаються школярам саме у загальноосвітніх закладах. Слід зауважити, нажалі, що у навчальних закладах середньої освіти для більш поглибленого вивчення школярами географії приділяється замало часу.

Розвиток вищої географічної освіти в Україні, її прогрес – це перспектива країни у досконалому географічному дослідженні в різних регіонах Землі. Поряд з традиційними дослідженнями використовуються нові, дистанційні методи досліджень, які потребують фінансування.

Для подолання негативних тенденцій географічну освіту в університетах необхідно оновити відповідно до світових вимог.

Сучасна географія досліджує складні взаємозв'язки природи та суспільства. Такі завдання не під силу вченим однієї країни. Тому географи всіх країн об'єднують свої зусилля. У багатьох регіонах нашої планети є спеціальні наукові станції, що постійно вивчають явища природи Землі, було б добре у перспективі, щоб у нашій країні фінансувалися проекти у даному напрямку при вищих навчальних закладах.

Особливо актуальними в наш час є екологічні проблеми. Щоб ефективно їх вирішити, потрібні комплексні географічні знання про окремих регіон, материк, океан і всю планету. Тому оптимальним варіантом було б поєднання у стандартах вищої освіти нормативних та рекомендаційних положень. Необхідно розробити «Концепцію розвитку вищої географічної освіти в Україні», яка повинна бути серйозним і об'єктивним аналізом стану, проблемних питань, змісту і перспективного розвитку географічної освіти.

Список використаної літератури

1. В. Андрущенко. Вища освіта у пост-Болонському просторі: спроба прогностичного аналізу // Філософія освіти. – 2005. – № 2. – С. 6-19
2. Інформаційна система “Конкурс”. URL: <http://vstup.info>.
3. Електронний ресурс: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 Закон України «Про вищу освіту» ст. 2 п.1
4. Електронний ресурс: vstup.edbo.gov.ua:
5. Fischer Andreas: 2013. Learning and sustainability: correlations, challenges, concrete ideas from the point of view of vocational education and economy. - University of Luneburg. Germany .

Юлія Перебийніс

ПРИНЦИП НЕПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ПРАВА

Стрімкі науково-технічні перетворення є невід'ємною характеристикою нинішнього етапу розвитку людства, який називають «постіндустріальним суспільством», «суспільством знань», а також «інформаційним суспільством». Деніел Белл зазначає, що економічний розвиток у постіндустріальний період забезпечується за рахунок наявних якісних знань, а не матеріальних активів, як раніше [1]. Результатом такого розвитку є значні перетворення змісту трудової діяльності людини, значним попитом користуються висококваліфіковані фахівці, а рушійною силою суспільного прогресу є вища освіта.

Що ж стосується України, її інтеграція у світове співтовариство призводить до тісної взаємодії з іншими країнами у соціально-економічній, політичній та іншій сферах.